

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 14. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849789902720/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

dig nok til at lægge tvivlrådighed for dagen, når det gælder det rent skribentmæssige. »En uhyre skrubbekost må engang til for at rense dette kaos,« siger hun, med et blik til manuskriptpakkerne. »Jeg selv sidder og beklikker det ene hvide smukke ark papir efter det andet, hvilket skærer mig i hjertet, thi for det meste sletter jeg atter ud om tirsdagen, hvad jeg skrev om mandagen, river det kasserede ark i stykker og kaster det i papirkurven, idet jeg beder det om undskyldning for den medfart, det har været underkastet.«

Men det er ikke dilettantismens syge, som rider hende. Fru Heibergs prosa behøver kun sjældent overbærenhed. Martensen så, at »dette værk vil få betydning, i tidshistorisk, i kunstnerisk og i etisk henseende«. Men også sprogligt hæver det sig højt i det i øvrigt velskrivende 19. århundrede. Hun transponerer sine følelseskift ned på papiret uden håndrystelser. Stilen er folderig, men der er præcision i stemmeføringen, også når hun hvæser. Og skønt hun har mange kokke løbende omkring sig, tillader hun nødig andre at røre om i heksegryden ret længe ad gangen. »Fruen imponerede mig så temmelig,« sagde A. D. Jørgensen efter sit første møde med sibyllen i november 1878, »hun er utvivlsomt, trods det stødende i sit væsen, et ualmindeligt kvindemenneske.«

Redaktionen og korrektionen af *Et liv, genoplevet i erindringen*, stod længe på. Læsningen, ofte højtlæsningen, samt debatten og kopieringen fordeltes i hendes egen levetid bl.a. mellem fru Gyllembourg (død 1856), Johan Ludvig Heiberg (død 1860), fru Heibergs adoptivdatter Anna Heiberg, forfatterinden Sille Beyer, juristen og politikeren A. F. Krieger, biskop H. L. Martensen, fru Heibergs veninde, frøken Engelline Verdelin, geheimeråd C. C. G. Andræ, skolebestyrer A. G. Ø. Hauch, som fru Heiberg ragede uklar med, fordi han forsøgte at frembære sin kritik af teksten med den fornødne ærefrygt, samt historikeren A. D. Jørgensen, der blev værkets udgiver i 1891-92, efter at fru Heiberg, i december 1890, var død. I mange tilfælde vides det ikke, hvem der har haft det udslaggivende ord vedr. forkortelser, stilistiske ændringer, m.v.

I 1904 udsendes en »folkeudgave« i to bind, som blev genoptrykt i 1913 (ved Otto Borchsenius). Og i 1944 udkom den af

Aage Friis, Elisabeth Hude, Robert Neiiendam og Just Rahbek tilrettelagte, videnskabeligt helbefarne udgave af fru Heibergs selvbiografi eller livsroman. Revisionen er her så omfattende, og behandlingen af udkast og bearbejdelser ud i alle detaljer så udtømmende, at Aage Friis-udgaven er blevet det selvfølgelig grundlag for alle fremtidige udgivelser af *Et liv*, og for al fremtidig fru Heiberg-forskning.

Oprindelig udkom værket i fire dele og bind, og A. D. Jørgensen redegjorde i et tillæg for tilblivelseshistorien og sine egne udgivelsesprincipper. I Aage Friis-udgaven fra 1944 fordeles værkets fire dele i de tre første bind, mens bind IV rummer den komplicerede udredning af bøgernes genesis, samt det næsten fuldstændige opryk af værkets *varianter*, dvs. det kolossale materiale af »alt hidtil utrykt stof, der ses at have interesse, og som kan tjene til én gang for alle at oplyse, hvad fru Heiberg oprindelig og senere til skiftende tider har ønsket at sige om sit liv og sine meninger.« Og udgiverne tilføjer: »Vi har ikke skønnet, at der var anledning til af pietets- eller diskretionshensyn at tilbageholde noget.«

Det viser sig altså, næsten sensationelt, at det, der med et fælles udtryk kaldes *varianter*, så at sige er den oprindelige, den umoderede, den uredigerede fru Heiberg. Man kan opdele varianterne i fru Heibergs mange kraftfulde førstehånds-formuleringer (enkelgioser, ultra-korte passager), som siden erstattedes af andre og forskere, samt i den omfattende tekstmængde, som fru Heiberg og hendes falanks af rådgivere, i fællesskab eller hver for sig, udelod af trykmanuskriptet af de og de hensyn. Varianterne er i virkeligheden brudstykker af selve teksten, dele af helheden. Men af øjeblikksbestemte og i øvrigt fuldt forståelige pietets- og diskretionshensyn eller i et lune eller efter mere eller mindre moden overvejelse har den forhåndenværende redaktør sat sine parenteser og ladet sammenhængen skrumpede ind. Kun de færreste af disse mange detaljer og uddybelser har kladdens karakter. I regelen er de fuldt gennemarbejdede fra fru Heibergs hånd og gjort tryklare. Rettelig hører de hjemme som part i teksten, hvor det viser sig, at de uden hundekunster kan indføres på deres plads.

I den udgave, som foreligger nu, er de hidtil udeladte original-